

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 กันยายน 2556 – กุมภาพันธ์ 2557

วารสารการเมืองการปกครอง
ประเด็นปัญหาปัจจุบันในอาเซียน

การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

สุไรยา วานี*

มะรอนิง สาแลมิง**

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา) เริ่มปะทุขึ้นตั้งแต่ปี 2547 ทำให้ชุมชนในตำบลทรายขาว ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายุมุสลิมในชุมชนทรายขาว และอาจส่งผลในระยะยาวหากชุมชนไม่ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายุมุสลิมและศึกษาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายุมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ตั้งแต่ปี 2547 โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า ทูตทางทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการสื่อสารภาษาเดียวกัน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายุมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว

ชุมชนทรายขาวนำแนวคิดสมานฉันท์มาปรับใช้เป็นแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายุมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ และการร่วมมือกันของทุกฝ่ายซึ่งเป็นวิธีการที่ดีและให้ผลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สังคมพหุวัฒนธรรม/ ทรายขาว/ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

* นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

** ดร., ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Living Together as a Community in Multicultural Society : A Case Study on Traikho Subdistrict, Khokpho in Pattani Province

Suraiya Wani*

Maroning Salaming**

Abstract

This research explores Living Together as a Community in Multicultural Society : a Case Study on Traikho Subdistrict, Khokpho in Pattani Province. Due to the ongoing unrest situation in the areas of three southern border provinces of Pattani, Yala and Narathiwat and four districts of Songkhla Province which has started since 2004, Sai Khao community has been affected in such a way that suspicion occurs between Buddhist residents and Malay-Muslim residents, and this issue might cause a long-term impact unless the community finds a way to solve it.

This qualitative research aims to study factors that are supportive to peaceful coexistence and a way to maintain relationship between Buddhists and Malay-Muslims living in Sai Khao Sub-district, Khok Pho District, Pattani Province under the unrest situation that has been going on in the southern border provinces since 2004.

The study shows that natural resources capital, strong community leaders, just administration system, kinship relationship and using the same dialect are elements that contribute to peaceful coexistence between Buddhists and Malay-Muslims living in Sai Khao Community.

While the unrest continues, Sai Khao Community has applied a model of reconciliation to maintain relationship between Buddhists and Malay-Muslims by compromising, persuading, explaining and making an understanding and doing activities together, which are considered to be effective ways and bring about sustainable outcomes.

Keywords: Multicultural Society/ Traikho/ Khokpho in Pattani Province

---

* MA student (Peace and Conflict studies), Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University

** Ph.D., Lecturer, College of Islamic studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Advisor

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา) ที่เกิดขึ้นเป็นเวลา 9 ปี ก่อให้เกิดความรุนแรงและทำลายบรรยากาศสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมแห่งนี้และยึดเชื้อเรื่อยมา ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องมาสูญเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก เศรษฐกิจท้องถิ่นในพื้นที่เริ่มซบเซาลง และยังคงส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่แห่งนี้ คือ เกิดความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม หากสังคมไม่ช่วยกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาจจะไปสู่ความไม่เข้าใจกันและนำไปสู่ความรุนแรงได้

แม้ว่าปัจจุบันนี้บรรยากาศในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เต็มไปด้วยความรุนแรง ภาพแห่งความสูญเสียของประชาชน ผู้บริสุทธิ์ เจ้าหน้าที่ ผู้ที่เห็นต่างจากรัฐ อีกทั้งยังเกิดบรรยากาศความหวาดระแวงและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ยังพบว่ามีชุมชนเล็กๆ ชุมชนหนึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ดำรงอยู่อย่างปกติสุขท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ “ชุมชนทรายขาว” ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประชาชนที่อาศัยอยู่ประกอบด้วยชาวไทยพุทธ ร้อยละ 42 และชาวมลายูมุสลิม ร้อยละ 58 (เว็บไซต์องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว, ม.ป.ป.) ความหมายของชาวไทยพุทธ คือ คนเชื้อชาติไทยที่นับถือศาสนาพุทธ และชาวมลายูมุสลิม คือ คนเชื้อชาติมลายูนับถือศาสนาอิสลาม กลุ่มคนทั้งสองอาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลานาน ถึงแม้ก่อนหน้านี้ชุมชนจะได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบบ้างในเรื่องปัญหาการสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บของผู้คนในชุมชนทรายขาวเกิดปัญหาความหวาดระแวงและความไม่ไว้วางใจกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม แต่ชุมชนก็สามารถปรับตัวและช่วยกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้จนนำไปสู่การเข้าใจกันและสามารถดำเนินชีวิตตามปกติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยมีพื้นที่ศึกษา คือ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีคำถามในการศึกษาว่าท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีความหวาดกลัว ความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน อะไรคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ถึงสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขและยังคงมีปฏิสัมพันธ์อันดีดังเช่นในอดีต ถึงแม้ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงอาจสร้างผลกระทบแก่ชุมชนบ้าง แต่ก็ไม่ได้บั่นทอนหรือทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างศาสนาในชุมชนแห่งนี้ได้ และชุมชนทรายขาวมีแนวทางใดในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาว

ไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาบริบทชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ศึกษาใน 2 ประเด็น คือ ปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม และศึกษาถึงแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มคนต่างศาสนาในตำบลทรายขาว โดยใช้แนวคิดชุมชน แนวคิดทุนทางสังคม แนวคิดสมานฉันท์ และแนวคิดพหุวัฒนธรรม เพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข และอธิบายถึงแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในตำบลทรายขาวในช่วงเวลาที่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยข้อมูลจากการลงพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินวิจัยดังนี้

1. พื้นที่ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนทรายขาว ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
2. กลุ่มเป้าหมาย

งานวิจัยชิ้นนี้ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับผู้ที่มีความสำคัญในชุมชนและผู้ที่สามารถให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

1. ผู้นำทางจิตวิญญาณ
2. ผู้นำตามโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นและท้องที่ ผู้นำตามธรรมชาติ และตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ชาวบ้านที่มีความรู้และให้ข้อมูลเกี่ยวกับตำบลทรายขาวได้ดี และบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

เบื้องต้นผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่เพื่อทำความคุ้นเคย และเพื่อให้เกิดความสนิทสนมกับคนในชุมชนก่อนที่จะลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง ขั้นตอนต่อไปผู้ศึกษาลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจริง โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการพูดคุยตามโอกาส และความเหมาะสมพร้อมกับใช้วิธีสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) และการสำรวจชุมชน (Community Survey)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเกิดขึ้นได้ตั้งแต่การเก็บข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล แสดงข้อมูล และขั้นตอนสรุปข้อมูลหรือตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

4.1 จัดระเบียบข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำมาถอดเทป

4.2 อ่านข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วกำหนดประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รวมถึงตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation)

4.3 จัดข้อมูลเป็นกลุ่มๆ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2 เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ตีความ และนำเสนอข้อสรุปเป็นการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาว มีดังต่อไปนี้

1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษาพบว่า ทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ในตำบลทรายขาวเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของชุมชนในภาคการเกษตรที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ โดยที่ชาวบ้านไม่ต้องเคลื่อนย้ายแรงงานและถิ่นฐานไปยังที่อื่น กอปรกับชาวบ้านให้ความสำคัญกับพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ คือ ยางพารา และชาวบ้านยังให้ความสนใจในเรื่องของอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้โดยนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นยารักษาโรค สินค้าอุปโภคและบริโภค

ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นการสร้างรายได้แก่คนในชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี นอกจากนี้การที่ชุมชนทรายขาวมีฐานทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์สามารถลดปัญหาความยากจน การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ และการว่างงานของประชาชนในพื้นที่ อันเป็นฐานที่ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองจนเกิดชุมชนที่เข้มแข็งได้ สอดคล้องกับที่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 พุดว่า “สภาพภูมิศาสตร์นี้เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะต่อการทำสวน ทำนา ทำไร่ พอดีหมู่ 6 หมู่ 4 และหมู่ 1 เป็นพื้นที่ของอิสลาม (อิสลามในที่นี้หมายถึงชาวมลายูมุสลิม – ผู้วิจัย) ซึ่งพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกดีกว่าหมู่ที่ 5 เพราะอยู่ใต้เทือกเขาของสันกาลาคีรีเป็นพื้นที่ราบหมดเลย ถือว่าเหมาะต่อการประกอบอาชีพ เรื่องการขัดแย้งหรือเป็นผู้ก่อการร้ายหรือคนไม่ดี คนที่นี้เขาจะไม่คิด เขามีที่ทำมาหากิน มีงานทำ มีอาชีพ มีเงินใช้ เขาจะไม่ยุ่งเรื่องนั้นด้วย” (สนิท ขุนฤทธิ์, 27 สิงหาคม 2555)

ข้อสรุปของผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 สอดคล้องกับข้อสรุปของสุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ (ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า ระบบการผลิตที่มีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชาวบ้านมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองสูง และทำให้ชาวบ้านมีชีวิตที่พอกินพอใช้ เพราะปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ (อาหาร น้ำ ยา เครื่องนุ่งห่ม) ได้รับการตอบสนอง

นอกจากนี้พื้นที่ในการประกอบอาชีพของบรรพบุรุษทั้งสองเป็นพื้นที่ดินติดกัน จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพร่วม ดังที่อดีตข้าราชการครูเล่าว่า “ที่ดินของคนไทยพุทธกับคนอิสลาม (อิสลามในที่นี้หมายถึงชาวมลายูมุสลิม – ผู้วิจัย) ติดกันเลยช่วยกันทำมาหากิน ช่วยกันไปช่วยกันมาก็เลยสนิทกันเหมือนพี่น้อง” (เพลินศักดิ์ พรหมสุข, 20 มิถุนายน 2555)

1.2 ระบบการปกครองในชุมชน

1.2.1 ผู้นำชุมชน

จากการศึกษาพบว่าผู้นำชุมชน¹ เป็นตัวขับเคลื่อนในงานพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านความปลอดภัยและความสงบสุข แม้ว่าโดยธรรมชาติแล้วการทำหน้าที่ของการเป็นผู้นำจะต้องมีความขัดแย้งและมีภาระปะทะกันบ้าง แต่สำหรับผู้นำชุมชนในตำบลทรายขาวต่างให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของชุมชนและพี่น้องในตำบลทรายขาวเป็นอันดับแรก

ลักษณะของผู้นำในชุมชนทรายขาวโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคนที่กล้าพูด กล้าทำ และรักในการพัฒนา ดังที่พระครูศรีรัตนากร อดีตเจ้าอาวาสวัดทรายขาวรูปที่ 3 ท่านเป็นคนแรกที่

¹ ผู้นำชุมชนในที่นี้หมายถึงรวมถึง ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และผู้นำตามธรรมชาติ ทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม

ได้บุกเบิกน้ำตกทรายขาวและชักชวนให้ชาวบ้านช่วยกันสร้างทางขึ้นสู่น้ำตกทรายขาวเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนจะต้องมีความยุติธรรมในการปกครองดูแลลูกบ้านทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม เช่นที่ท่านปู่เอง อดีตเจ้าอาวาสวัดทรายขาวรูปที่ 5 ได้ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและนับถือศาสนาอิสลามในชุมชนจนสำเร็จการศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้นำที่เข้าใจในวิถีวัฒนธรรม การเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม เช่นที่ ลุงประเสริฐ ราษฎร์ นับถือศาสนาพุทธ อดีตกำนันเก่าและอดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว ปัจจุบันท่านเป็นผู้นำทางธรรมชาติซึ่งมีอิทธิพลทางความคิดของชาวบ้าน เพราะท่านเป็นคนที่ความรู้เกี่ยวกับชุมชนทรายขาว เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ ผู้เฒ่าผู้แก่และเข้าใจวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวเป็นอย่างดี จึงทำให้ชาวบ้านทั้งไทยพุทธและมลายูมุสลิมให้ความเคารพและเชื่อฟังท่าน ดังที่ ประธานศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนตำบลทรายขาว กล่าวว่า “ลุงประเสริฐ ตอนนี้เป็นชาวบ้านที่คนในชุมชนทั้งไทยพุทธและมุสลิมให้ความเคารพนับถือ เพราะแกเคยเป็นผู้นำชุมชน เป็นกำนัน เป็นนายกอบต. แกมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเยอะ แกเป็นคนนับถือคนเฒ่าคนแก่สมัยก่อน ลุงประเสริฐแกเป็นคนเข้าใจวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนพุทธและมุสลิม เข้าใจศาสนา เพราะเมื่อก่อนแกเคยรับใช้เจ้าอาวาสท่านเอง มีธุระอะไรแกก็จัดการหมด เจ้าอาวาสให้ความไว้วางใจ” (ชุตินา เศียรอินทร์, 4 พฤษภาคม 2556)

1.2.2 การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนัน

การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนันในตำบลทรายขาว เริ่มมีการตกลงใช้หลังจากกำนันคนแรกเสียชีวิตไป โดยที่ชุมชนได้ตกลงกันเอาไว้ว่าหลังจากสิ้นสุดตำแหน่งกำนันคนแรกซึ่งเป็นชาวมลายูมุสลิมแล้ว ตำแหน่งกำนันคนต่อไปขอให้เป็นชาวไทยพุทธและหลังจากนี้ขอให้สับเปลี่ยนกันไปเรื่อยๆ

การเลือกกำนันของแต่ละฝ่ายจะเป็นเรื่องภายในซึ่งอีกฝ่ายจะไม่เข้าไปแทรกแซง กติกาดังกล่าว สอดคล้องกับกำนันคนปัจจุบันกล่าวว่า “ตำแหน่งกำนันจะสับเปลี่ยนให้พี่น้องมุสลิมครั้งหนึ่ง พอครบวาระ เราจะเปลี่ยนเป็นพี่น้องไทยพุทธ ลักษณะการลงแข่งขันระหว่างนั้นจะแยกเป็นแต่ละฝ่าย รอบนี้เป็นช่วงตำแหน่งกำนันของมุสลิมจะลงแข่งก็คนก็เป็นเรื่องของมุสลิม ส่วนพี่น้องไทยพุทธก็จะไม่มาร่วมลงแข่งขัน” (สมาน สีปุดะ, 28 กรกฎาคม 2555)

การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนันในชุมชนทรายขาว ถือเป็นแนวทางการประนีประนอม และให้ความยุติธรรมของผู้นำชุมชนในเรื่องอำนาจและผลประโยชน์แก่กลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังสามารถลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องอำนาจในตำแหน่งกำนันซึ่งเป็นเสมือนผู้นำสูงสุดของตำบล สอดคล้องกับข้อสรุปของผู้ใหญ่บ้าน

หมู่ที่ 2 ตำบลทรายขาวกล่าวว่า “การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนัน สามารถลดความขัดแย้งระหว่างผู้ที่
จะลงสมัครกำนัน หากไม่มีการแข่งขันก็จะลดความขัดแย้งของชาวบ้านซึ่งสนับสนุนคนที่จะลงแข่ง
ชิงตำแหน่งกำนันอีกด้วย” (สนิท ชุนฤทธิ์, 29 มีนาคม 2556)

กล่าวสรุปได้ว่าระบบการปกครองในชุมชนทรายขาวที่ประกอบด้วยโครงสร้างที่
มีผู้นำชุมชนซึ่งมีคุณสมบัติที่เหมาะสมได้แก่ ความกล้าหาญ ความยุติธรรม ความเข้าใจในวิถีชีวิต
วัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ และการมีกฎการสับเปลี่ยนกำนันในตำบลทรายขาว เสมือนเป็น
กลไกการปกครองที่มาจากชุมชนจริงๆ โดยที่คนในชุมชนสามารถกำหนดและออกแบบให้
เหมาะสมกับบริบทชุมชนได้ และชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะเหมือนกับชุมชนทรายขาวยังสามารถนำ
รูปแบบการปกครองดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับชุมชนอย่างแท้จริง

1.1.3 ความเป็นเครือญาติ

ผู้คนในชุมชนทรายขาวมีความสัมพันธ์แนบแน่นเหมือนเครือญาติ ไปมาหาสู่กัน
โดยไม่แบ่งแยกว่าเป็นไทยพุทธหรือมลายูมุสลิม เพราะกลุ่มคนทั้งสองศาสนา บางส่วนนั้นเป็นญาติ
กันโดยสายเลือด ดังที่ประธานศูนย์วัฒนธรรมชุมชน กล่าวว่า “ทวดที่อยู่หมู่บ้านมุสลิม สองคนที่
น้อง คนหนึ่งเป็นมุสลิม คนหนึ่งเป็นพุทธ เป็นหนึ่ง ชาติพันธุ์ สองศาสนา.....ตรงนี้เราอยู่ในแหลม
มลายู เราก็เป็นคนมลายูทุกคนเป็นคนมลายู ..ผมก็มลายูเพราะเราอยู่ในแหลมมลายู เพราะฉะนั้น
การนับถือศาสนาเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลง...” (อรุณ คำรงค์, 15 กันยายน 2555)

จากคำสัมภาษณ์ของอรุณ คำรงค์ พอจะตีความได้ว่าการที่ตนมีทวดเป็นมลายู
มุสลิมซึ่งนั่นเป็นเพราะมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับชาวมลายูมุสลิมในตำบลทรายขาว กอปรกับ
อรุณ คำรงค์เชื่อว่าพื้นที่ตรงนี้เป็นคาบสมุทรมลายูและผู้คนในดินแดนแห่งนี้ล้วนมีเชื้อสายมลายู
จึงทำให้อรุณมีความรู้สึกที่ตนก็เป็นชาติพันธุ์เดียวกันกับพี่น้องชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาว
โดยมีหลักฐานที่มาสันนิษฐานความเป็นเครือญาติหนึ่งชาติพันธุ์สองศาสนา จากงานเขียนของเสนีย์
มะคาอะกุล ซึ่งปรากฏข้อความดังนี้ “การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งยิ่งใหญ่ของราชอาณาจักร
ลังกาสุกะ คือ เมื่อครั้งที่อาณาจักรมลายูพุทธศาสนาซึ่งรู้จักกันในนามว่า ศรีวิชัย ได้ยกทัพเข้าโจมตี
ตามพรลิงก์ (นครศรีธรรมราช ปัจจุบัน) ในปี ค.ศ. 775 (พ.ศ. 1318) เมืองหลวงของอาณาจักรศรีวิชัย
ตั้งอยู่ที่ปาเล็มบัง (สุมาตรา) ผู้คนมีเชื้อสายมลายูนับถือศาสนาพุทธศาสนา นิยมศิลปวัฒนธรรม
อินเดียเหมือนกับชาวลังกาสูกะ หลังจากตีเมืองนครศรีธรรมราชแล้วศรีวิชัยขยายอาณาเขตมาถึง
ราชอาณาจักรลังกาสุกะและพร้อมกันนั้นได้เผยแพร่ภาษามลายูและศาสนาพุทธด้วย เชื่อว่า
ราชอาณาจักรลังกาสุกะในสมัยนั้นมีประชาชนจำนวนมากที่เปลี่ยนศาสนาจากเดิมที่นับถือศาสนา
พราหมณ์มานับถือศาสนาพุทธ มีหลักฐานอยู่หลายแห่ง เช่น วัดถ้ำที่ยะลา และมีหลายแห่งที่ถูก
ทำลายโดยประชาชน ภายหลังจากเข้ารับศาสนาอิสลาม ความเจริญรุ่งเรืองในประวัติศาสตร์

ราชอาณาจักรลังกาสุกะ เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 800 กล่าวคือ ในสมัยที่อาณาจักรศรีวิชัยได้ร่วมเป็น “สหพันธรัฐ” กับอาณาจักรไชเลนทร์ (Sailendra) แห่งชวา การรวมเป็นสหพันธรัฐในครั้งนี้ ทำให้อาณาจักรศรีวิชัยกลายเป็นจักรวรรดิที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์ซึ่งขยายอาณาเขตไปถึงอินโดจีน น่าสังเกตว่า กษัตริย์ของราชวงศ์ศรีวิชัย สนพระทัยในราชอาณาจักร พระองค์ทรงปรับปรุงราชอาณาจักรลังกาสุกะให้เป็นจุดศูนย์กลางของรัฐมลายูทางตอนใต้ตลอดจนฝั่งทะเลจีนใต้ มีอาณาเขตตั้งแต่บางส่วนของพัทลุง (ปากพะยูน) ไปจนถึงเมืองตามาเชก (สิงคโปร์ในปัจจุบัน) ส่วนศรีวิชัยตั้งแต่เมืองนครศรีธรรมราชไปถึง จัมปา (เขมรปัจจุบัน)” (เสนีย์ มะดากะกุล 2519, น. 6-8 อ้างถึงในอิสมาอีล เบญจสมิทธิ, 2551, น. 37-38)

ประชาชนบางส่วนเป็นเครือญาติที่มาจาก การแต่งงานดังที่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 กล่าว ทวดผู้หญิงของเขาที่เป็นมลายูมุสลิมได้แต่งงานกับทวดชายซึ่งเป็นชาวไทยพุทธ และทวดผู้หญิงได้เข้ารับนับถือศาสนาพุทธ (กอบศักดิ์ ใฝ่สีด้า, 5 กันยายน 2555) และผู้ใหญบ้านหมู่ที่ 2 ได้กล่าวว่า คนมีญาติที่เป็นชาวมลายูมุสลิมเช่นกันซึ่งอาศัยอยู่บ้านใหญ่ (หมู่ที่ 1) เพราะน้ำชายของตนได้แต่งงานกับหญิงมลายูมุสลิมในหมู่บ้านดังกล่าวและเข้ารับอิสลาม(สนิท ชุนฤทธิ์, 16 มกราคม 2556)

อย่างไรก็ตามความเป็นเครือญาติในชุมชนทรายขาวไม่ได้เจาะจงเพียงแค่เครือญาติที่มาจากสายเลือด หรือมาจากการแต่งงานระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวมลายูมุสลิมเท่านั้น แต่ความเป็นเครือญาติในชุมชนทรายขาวถือจากการที่พ่อแม่ปู่ย่าตาทวดเคยเป็นเกลอหรือเพื่อนกันมาก่อน ดังที่ประเสริฐ ราษฎร์ กล่าวว่าคุณมีญาติซึ่งไม่ใช่ญาติพี่น้องทางสายเลือดแต่รู้จักกันและไปมาหาสู่ตั้งแต่บรรพบุรุษ หลังจากนั้นตนก็ติดต่อไปมาช่วยเหลือกันเสมือนเป็นญาติร่วมสายเลือดเดียวกัน (ประเสริฐ ราษฎร์, 22 มีนาคม 2556)

ความเป็นเครือญาติของผู้คนในชุมชนทรายขาวซึ่งมาจากสายเลือดหรือที่มาจาก การแต่งงาน และที่เกิดจากการเป็นเพื่อนส่งผลให้พี่น้องต่างศาสนาเกิดความรักใคร่กลมเกลียวกัน เกิดการช่วยเหลือและไปมาหาสู่กัน โดยไม่ได้แบ่งแยกเรื่องของศาสนา นอกจากนี้ความเป็นเครือญาติยังเป็นกลไกสำคัญในการยับยั้งความขัดแย้งที่เกิดในชุมชน เช่น ในวาระของการเลือกตั้งผู้นำชุมชนในช่วงเวลานั้นผู้คนในชุมชนมีปัญหาคัดแย้งในเรื่องการเข้าข้างผู้สมัครที่จะลงเลือกตั้ง แต่ด้วยชาวบ้านในชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นพี่น้องกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจึงทำให้การเมืองท้องถิ่นในชุมชนทรายขาวไม่รุนแรงมากนัก ดังที่ผู้ใหญบ้านหมู่ที่ 3 กล่าว “การเมืองที่ทรายขาวไม่รุนแรงเหมือนที่อื่นนะ การเมืองที่นี่ไม่ดุ จะเป็นเหมือนพี่น้องมากกว่า เพราะคนที่ลงเล่นการเมืองเขาสนิทกันหมด เราก็เห็นชาวบ้านเป็นพี่น้องกันหมด” (ภราดร เพชรศรี, 11 สิงหาคม 2555) และในสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเป็นเครือญาติของคนในชุมชน

ทรายขาวเสมือนแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกลุ่มคนทั้งสองศาสนาอีกทั้งยังช่วยประสานความสัมพันธ์จากที่เคยห่างเหินกันให้กลับมาเป็นปกติเช่นเดิม

1.1.4 การสื่อสารภาษาเดียวกัน

จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารภาษาเดียวกันด้วยภาษาถิ่นได้ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาว ทำให้ทั้งสองกลุ่มคนซึ่งมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา สื่อสารกันอย่างเข้าใจและลดความหวาดระแวงต่อกันได้ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนทรายขาวสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างไว้วางใจกัน ดังที่โตะอิหม่ามประจำมัสยิดคนัจมุดดิน กล่าวไว้ว่า “เรื่องภาษาเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะว่ามันซึ่ง มันพูดออกมาจากใจ ต่างคนต่างก็เข้าใจ แต่มีพื้นที่อื่น คนมุสลิมพูดภาษามลายู คนพุทธเขาก็พูดภาษาไทย เวลาเจอกันก็พูดภาษาไทย แต่มันรู้สึกว่ามันยังงงๆ อยู่ มันไม่กันเอง แต่เวลาพูดภาษาเดียวกันมันจะกันเองกว่า คือจะซาบซึ้งกว่า นั่นคือที่ ผมบอกสำคัญ” (อับดุลวาฮาบ สาหาล์สุหรี, 22 มิถุนายน 2555)

อันที่จริงแล้วชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวมีอัตลักษณ์เหมือนกับชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่โดยส่วนใหญ่ แต่ที่แตกต่างไปนั่นคือ ภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวจะสื่อสารด้วยภาษาถิ่นได้ แต่สำหรับชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะสื่อสารด้วยภาษามลายูถิ่นซึ่งเป็น อัตลักษณ์ของชาวมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวถือว่าพวกเขาไม่ได้สูญเสียอัตลักษณ์ความเป็นมลายูแต่อย่างใดโดยเฉพาะอัตลักษณ์ทางภาษา เนื่องจากบรรพบุรุษของชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวได้ถ่ายทอด ภาษาถิ่นได้แก่พวกเขา พวกเขาจึงดำเนินวิถีชีวิตตามกรอบของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ในส่วนของการอยู่ร่วมกับผู้ที่ต่างศาสนาพบว่า พวกเขาได้ใช้หลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งมีใจความว่า “สำหรับพวกท่านก็คือศาสนาของพวกท่าน และสำหรับฉันก็คือศาสนาของฉัน” (อัลกาฟิรูน : 6) กล่าวได้ว่าในส่วนของการปฏิบัติศาสนกิจนั้น ต่างก็ปฏิบัติไปไม่มายุ่งเกี่ยวกัน และในทางกลับกันการสื่อสารด้วยภาษาถิ่นได้ถือเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมที่เกิดในชุมชนเล็กๆ แห่งนี้มาอย่างยาวนาน และได้ตกผลึกเป็นวัฒนธรรมที่ทำให้ชุมชนทรายขาวอยู่ดำรงอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ และในช่วงสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การพูดภาษาถิ่นได้ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวยังสามารถคลี่คลายบรรยากาศความหวาดระแวงของกลุ่มคนทั้งสองศาสนาได้ แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยพื้นที่และโอกาสที่เหมาะสมในการสื่อสารด้วย

2. แนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม ในพื้นที่
ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

2.1 การประนีประนอม

ผู้นำชุมชนมีส่วนอย่างมากในการประคับประคองความสัมพันธ์ของสมาชิกใน
ชุมชน เพราะการประคับประคองความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนทั้งสองศาสนาถือเป็นหน้าที่หลัก
ของผู้นำชุมชนทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้สมาชิกทั้งสองศาสนาเกิดความแตกแยกและความไม่ไว้วางใจซึ่งกัน
และกัน

วิธีการประนีประนอมของผู้นำในชุมชนทรายขาวมักเป็นไปในรูปแบบการเข้าไป
เป็นคนกลาง ซึ่งจะต้องมีภูมิลำเนาความสัมพันธ์แบบเครือญาติในการเข้าไปประคับประคอง
ความสัมพันธ์ด้วยวิธีการสื่อสารแบบท่าทางหรือ แบบอวัจนภาษา ดังที่อาคัม บาหมบุงา ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นชาวมลายูมุสลิมเล่าถึงความรู้สึกในความพยายามประคับประคองความสัมพันธ์ของ
คนในชุมชนด้วยภาษาแบบท่าทาง เพียงต้องการสื่อให้เห็นว่า คนก็มีความรู้สึกไม่ต่างกับพี่น้องชาว
ไทยพุทธ เพราะทั้งชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมทั้งหมดคือพี่น้องกัน “ผมทำวันนั้นจนถึงวันนี้
หน้าผมหน้าซึกเท่าฝ่ามือหน้ามันขึ้นมามีอีก ความที่เราขี้เอาไว้ ยังไงก็ต้องไปวัด ใครเจ็บใครเป็นใคร
ตาย ใครบวช ยังไง ผมก็ต้องไปวัด ไปนั่งอยู่อย่าให้เขาห่าง..... ไปถามกำนัน ช่วงนั้นที่ไปอยู่ในวัด
เราไม่ได้คิดหรือคุยกันนะ ทั้งกำนันทั้งผม ไม่ได้สนใจสัญชาติญาณและพฤติกรรมของผู้นำ ยังไง
เราต้องเข้า ก็ลูกเรา หลานเรา พี่น้องเรา มันบรรพบุรุษเรา ที่สร้างไว้ เราต้องไป...วันนี้ผมสบายไป
ปลุกเจ้าอาวาสให้ตื่น เจ้าอาวาสจำวัด เทียงคีน ผมก็ปลุกได้เลย เพราะตอนนั้นเราอดทนใน
ความรู้สึกจนกระทั่งวันนี้สถานการณ์ปกติ” (อาคัม บาหมบุงา, 15 กันยายน 2555)

การที่ผู้นำในชุมชนทรายขาวสื่อสารด้วยภาษาท่าทาง (การสื่อสารอวัจนภาษา) ให้
สมาชิกในชุมชนรับรู้ถึงความรู้สึกที่แท้จริงออกมานั้นมันส่งผลมากกว่าคำพูดที่ได้สื่อสารออกไป
สอดคล้องกับที่นักรัฐศาสตร์ วิจิตรจามรี (2553, น.102) มองว่า การใช้ท่าทางหรือการสื่อสารด้วยอวัจน
ภาษาเป็นสิ่งที่มียุทธผลในการรับรู้ของมนุษย์มากกว่าคำพูด เพราะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความรู้สึก
อารมณ์ หรือแม้แต่การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

2.2 การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ

ผู้นำชุมชนท่านอื่น เลือกรูปแบบการชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
ให้กับคนในชุมชนได้รับรู้และทำความเข้าใจกับปัญหาดังกล่าว การชี้แจงหรือการทำความเข้าใจใน
เรื่องดังกล่าวถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมและสามารถกระทำได้ทุกที่ ดังที่ประเสริฐ ราษฎร์ เลือกรูปแบบ

การชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจต่อปัญหาการยุบของผู้ไม่หวังดีที่พยายามให้กลุ่มคนทั้งสองศาสนาเกิดความแตกแยกกัน “ลุงไปร้านน้ำชาข้าง ไร่ มัสยิดข้าง เมื่อก่อนไปบ่อย ไปคุยเรื่องที่มีคนเกิดขึ้น ให้เขาได้เข้าใจว่า สถานการณ์มันเป็นยังไง มีผู้ไม่หวังดีจะมาทำให้พวกเราแตกแยก ” (ประเสริฐ ราษฎร์, 16 มกราคม 2556) ส่วนกำนันตำบลทรายขาวเลือกการชี้แจงความจริงต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในตำบลทรายขาวเพื่อให้คนในชุมชนได้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในชุมชน กำนันตำบลทรายขาว เล่าว่า “เดิมคนทรายขาวอยู่ลักษณะแบบนี้อยู่แล้ว ตั้งแต่ไม่เกิดเหตุการณ์อยู่แบบนี้ พอเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบความหวาดระแวงระหว่างชุมชนก็มีขึ้น เราก็ดูความจริง การกระทำตรงนี้นะไม่ใช่คนทรายขาวเป็นคนกระทำ มันก็ทำให้คนทรายขาวเข้าใจกัน ...” (สมาน สีปุเตะ, 28 มิถุนายน 2555) สำหรับชาวบ้านด้วยตนเองเลือกใช้วิธีการชี้แจงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนกัน ดังที่ชาวบ้านในหมู่ที่ 1 ตำบลทรายขาวซึ่งเป็นหมู่บ้านมลายูมุสลิม เล่าว่า “ช่วงปี 51 52 เหตุการณ์ช่วงนั้นมันแรงมาก วันนั้นผมไปเดินสายไฟที่หมู่บ้านไทยพุทธ เขาพูดว่าช่วงนี้กลัว ไม่กล้าไปบ้านแขก (ชุมชนของชาวมลายูมุสลิม) เพราะกลัวว่าจะโดนทำร้าย ผมก็ถามไปว่า เธออยู่กันมา เคยเห็นคน ไทยพุทธ โดนทำร้ายไหม เขาก็บอกว่าไม่เคยเห็น..หลังจากนั้นวันต่อมา เขาก็คุยดี ความสัมพันธ์กลับมาเหมือนเดิม ..ผมบอกแล้วไงว่า เธออยู่แบบไหนก็อยู่แบบนั้น ” (อารีฟิน ดลมายี, 3 กรกฎาคม 2556)

อีกฝั่งของผู้นำศาสนาอิสลามใช้วิธีการชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ชาวมลายูมุสลิมเกี่ยวกับหลักคำสอนในทางศาสนาที่ถูกต้องในการอยู่ร่วมกันในสังคมและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบผ่านระบบการเรียนการสอนตามมัสยิดและสถานที่ที่เหมาะสมในหมู่บ้าน นายมุฮัมมัด บาเหมบุงา ครูสอนศาสนา ที่ปรึกษากรรมการหมู่บ้าน และเป็นกรรมการมัสยิดบ้านควนลังกา เล่าว่า “เราจะสอนแทรกคุณธรรม จะสอนทุกสัปดาห์ สัปดาห์หนึ่งก็อย่างน้อยจะต้องมีสองคืนที่บ้าน ผู้หญิงหนึ่งคืน เด็กวัยรุ่นหนึ่งคืน แล้วก็หนึ่งคืนที่ผู้ชายสอนทั้งเรื่องละหมาด เรื่องของกิจกรรม การดำเนินชีวิตสอดแทรกไป เราสอนเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่เพราะศาสนาไม่ใช่สอนคนละหมาดอย่างเดียว ศาสนาสอนเรื่องความเป็นอยู่ การห้ามฆ่าคนเขาก็สอน การห้ามกินกระตอมเขาก็สอน สอนหลักการอยู่ร่วมกัน สมัยท่านนบีมุฮัมมัดไปอยู่ที่มาดีนะห์ ตอนนั้นก็ไม่มีมุสลิมที่เมืองมาดีนะห์ แต่นาบีกีปกครองได้ ปกครองทั้งคริสต์ ทั้งมุสลิม ทั้งยิว ที่เข้าอิสลามใหม่ตอนนั้น นาบิไม่ได้ไปทำรบสงคราม แต่ใช้หลักจิตวิทยาในการปกครองทำอะไรให้เขายอมรับเรา เผยแพร่ความดีของเราทุกอย่าง นาบิไม่เป็นภัยต่อคนอื่น อิสลามไม่ได้ไปสร้างภัยให้แก่คนอื่น แต่ว่าคนอื่นมาสร้างภัยให้แก่เรา สร้างภัยตรงนั้นคือสงคราม เราทำไปเพื่อปกป้องตัวเรา หลักที่ไม่ดีเราก็ต้องสอน การฆ่าคน สอนให้คนกลัว เรื่องยาเสพติด เขาก็สอดแทรกหมด สอนทุกเรื่อง สอนบนสายกลาง ไม่ได้หนักข้างใดข้างหนึ่ง ไม่ได้ใส่ความคิดเห็น สอนแบบสายตรงนะ อะไรดี

อะไรดีกว่า ใช้วิธีการสอน เอาอรอน เอาสะเคียมา ทุกคนจะสยบหมด ” (มุฮัมมัด บาเหมบงา, 6 กันยายน 2555)

การชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจต่อข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนใหญ่ และที่เกิดขึ้นในชุมชนทรายขาว ทำให้ผู้คนในชุมชนทรายขาวทั้งชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม เกิดความเข้าใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและเข้าใจถึงแนวคิดของชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวที่มีต่อ กลุ่มคนต่างศาสนาทั้งในและนอกชุมชน ซึ่งวิธีการชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจเป็นวิธีเรียกคืน ความสัมพันธ์ที่เคยห่างเหินไปของกลุ่มทั้งสองศาสนาให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม การชี้แจงต่อ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ต้องอาศัยแนวคิดและความรู้ทางศาสนาอิสลาม เผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจต่อประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่สอดคล้องกับข้อสรุป ของชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2549) ที่พูดถึงหลักการสมานฉันท์หนึ่งในนั้นกล่าวว่าต้องอาศัยความ เข้าใจจากหลักศาสนาอิสลามเป็นฐานสำคัญในกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ที่นำไปใช้ใน กรณีของชาวมลายูมุสลิมในสังคมไทย

1.3 การให้ความร่วมมือกันของคนในชุมชน

ช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ผู้คนในชุมชนทรายขาวไม่ว่าจะเป็นผู้นำ ชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือช่วยกันหาแนวทางการรักษา ความสัมพันธ์ของพี่น้องในชุมชนทรายขาวให้กลับมาเหมือนเดิมดังเช่นในอดีต ตั้งแต่ผู้นำท้องถิ่น ที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของกิจกรรมที่ส่งเสริมความรักความสามัคคีของคนใน ชุมชนด้วยการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมกวน อาซุรอ กิจกรรมอนุรักษ์ ขนมหีบโบราณและประเพณีพื้นบ้านของชุมชนทรายขาว การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรักความ สามัคคีกระทำไปพร้อมกับพื้นที่และโอกาสที่เหมาะสม

สำหรับหน่วยงานภาครัฐมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างภาพลักษณ์แก่ชุมชนด้วยการ ประกาศให้ตำบลทรายขาวซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 6 หมู่บ้านเป็นตำบลสันติสุข เมื่อปี พ.ศ. 2549 จาก การสัมภาษณ์กำนันตำบลทรายขาวเล่าว่า “ตำบลทรายขาวเป็นตำบลแห่งแรกในจังหวัดปัตตานีที่ ประกาศเป็นตำบลสันติสุข หน่วยงานทางจังหวัดปัตตานีมีเกณฑ์ในการคัดเลือกว่า ต้องเป็นพื้นที่ที่ ปลอดภัยจากเหตุการณ์ความรุนแรงติดต่อกัน 2 ปี” (สมาน สีปู้เตะ, 28 มิถุนายน 2555) ซึ่งสอดคล้อง กับความเห็นของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว กล่าวว่า “ทางราชการเขาก็มามอบให้ เป็นตำบลสันติสุข อาจจะต้องมองในเรื่องของปริมาณการเกิดเหตุในพื้นที่ไม่ค่อยมี และปัญหาใน เรื่องของผลประโยชน์ อธิปไตยต่างๆ มันก็ไม่มี” (มณูญ หมัดมุซา, 21 กันยายน 2555) ด้าน นายอำเภอ โลกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในสมัยนั้นกล่าวว่า การประกาศให้ตำบลทรายขาวเป็นตำบล สันติสุขเพื่อเป็นการแสดงพลังชุมชนและต้องการสร้างจิตสำนึกของการเป็นตำบลสันติสุข อีกทั้ง

ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง (ฐานข้อมูลข่าวจังหวัดชายแดนใต้, 2549)

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลกระทบต่อชุมชนทรายขาวซึ่งเป็นชุมชนเล็กๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลายาวนาน ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างศาสนาได้ห่างเหินกันในช่วงเวลาหนึ่งๆ แต่ปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้โดยใช้แนวทางสมานฉันท์ ซึ่งได้แก่ การประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ การร่วมมือกันของผู้คนในชุมชนทรายขาวและหน่วยงานภาครัฐในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยศึกษาในชุมชนทรายขาว มีข้อค้นพบ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชุมชนทรายขาวซึ่งประกอบด้วยชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันสามารถฟันฝ่าอุปสรรค ในเรื่องความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันจนสำเร็จมาได้ นั่น เพราะกลุ่มคนทั้งสองศาสนามีแรงยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกันที่เกิดจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ในระดับต่างๆ ถูกสร้างและเชื่อมร้อยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านการประกอบอาชีพร่วมกัน โดยมีฐานทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม การมีบรรพบุรุษเดียวกันและความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การสื่อสารภาษาเดียวกัน ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนสะท้อนถึงคุณค่าขององค์ประกอบในการเกิดแรงยึดเหนี่ยวดังกล่าวให้ชนรุ่นหลังได้รับรู้และสานต่อเจตนารมณ์ของชนรุ่นหลังได้ สอดคล้องกับที่ ปารีชาติ วลัยเสถียร (2543, น.10-11 อ้างถึงในธีราพร ทวีธรรมเจริญ, 2553, น.106) ให้แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของชุมชนว่า ชุมชนเป็นเรื่องของความสัมพันธ์และความเกาะเกี่ยวกันของกลุ่มคนในระดับต่างๆ ทั้งที่เป็นมิติทางวัฒนธรรม อำนาจและผลประโยชน์

2. การที่กลุ่มคนทั้งสองศาสนามีแรงยึดเหนี่ยวร่วมกันนั้นเป็นการแสดงพลังความร่วมมือในการหาแนวทางรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ด้วยแนวทางสมานฉันท์ซึ่งเป็นแนวทางที่ชุมชนทรายขาวยึดและปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีต จึงสะท้อนได้ว่า แม้ชุมชนทรายขาวจะประสบปัญหาความขัดแย้งในชุมชนอยู่บ้างก็ตาม แต่ผู้คนยังแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยแนวทางที่ไม่ใช้ความรุนแรง หรือ

แนวทางการประนีประนอมอันสะท้อนให้เห็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเกิดสันติ คือ สภาพของ พื้นฐานจิตใจของผู้คนในชุมชนทรายขาว มองว่าเป็นผู้รักสันติ รักความสงบและหวังอยากจะให้ ชุมชนทรายขาวมีความสุขอย่างแท้จริงท่ามกลางพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับที่ โอ คอนนเนล (1987 อ้างถึงใน ไชยันต์ รัชชกุล, 2532, น. 31) มองว่า สันติ เป็น ความสัมพันธ์ระดับบุคคลและระดับสังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของความมั่นคง ความประสาน ร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเคารพในสิทธิ การสื่อสาร ทำความเข้าใจกันอย่างเพียงพอในลักษณะของความสุภาพอ่อนโยน รวมทั้งมีมาตรการที่จะแก้ไข ความขัดแย้งโดยไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง และมีความไว้วางใจกัน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนทรายขาวมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณี วัฒนธรรมหรืองานกิจกรรมต่างๆ ที่จัดเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับผู้เฒ่าผู้แก่ ทั้งนี้ ยังเป็นการปลูกจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมให้มีการสืบทอดต่อไป
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษาไปปรับใช้กับชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชุมชนที่ศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นเกราะป้องกันให้ชุมชนอื่นเกิด ความสงบสุข

บรรณานุกรม

- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2549). “ทำความเข้าใจแนวคิด “สมานฉันท์”” ใน *อาวุธมีชีวิต : แนวคิดเชิง วิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ฟาเดียวกัน
- ไชยันต์ รัชชกุล. (2532). “ความขัดแย้งในบริบทของสันติศึกษา” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสันติ ศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ณัฐชูดา วิจิตรจามรี.(2553). *การสื่อสารในองค์กร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีราพร ทวีธรรมเจริญ. (2553). *การเรียนรู้วิถีชุมชนจากแนวคิดในทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมและ ทฤษฎีชุมชน*. มหาวิทยาลัยหอการค้า, 30 (1), 106.
- อิสมาอีล เบญจสมิทธี. (2551). *บทบาทด้านการศึกษาและการเมืองของชัยคุวันอะหมัด อัล- พะฎอนีย์ (พ.ศ. 2399-2451)*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา. ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เอกสารออนไลน์

สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (ม.ป.ป.). *มิติทางวัฒนธรรมในงานพัฒนาชนบท*. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์

2556, จาก http://www.rulife.net/SV/SurachetVetchapitak_RuralCultureAndDevelopment.htm

องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว. (ม.ป.ป.). *คลังข้อมูลตำบล*. สืบค้น 27 ธันวาคม 2555,

จาก http://www.saikhao.go.th/news.php?cat_id=29

บุคลากรกรม

กอบศักดิ์ ใฝ่สีด้า. ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 กันยายน 2555. บ้านกอบศักดิ์ หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ชุติมา เคียรอินทร์. ผู้ให้สัมภาษณ์. 4 พฤษภาคม 2556. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ประเสริฐ ราชโร. ผู้ให้สัมภาษณ์. 22 มีนาคม 2556. บ้านประเสริฐ หมู่ที่ 2 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

เพ็ญศักดิ์ พรหมสุข. ผู้ให้สัมภาษณ์. 20 มิถุนายน 2555. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ภราดร เพชรศรี. ผู้ให้สัมภาษณ์. 2555 11 สิงหาคม. บ้านภราดร หมู่ที่ 3 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

สนิท ขุนฤทธิ์. ผู้ให้สัมภาษณ์. 27 สิงหาคม 2555. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

สมาน สีปุเตะ. ผู้ให้สัมภาษณ์. 28 มิถุนายน 2555. บ้านสมาน หมู่ที่ 1 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

อาดัม บาเหมบุงา. ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 กันยายน 2555. มัสยิดบ้านควนลังงา หมู่ที่ 4 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

อารีฟิน คลมาฮิ. ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 กรกฎาคม 2556. ร้านน้ำชา หมู่ที่ 1 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

อรุณ คำรงค์. ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 กันยายน 2555. บ้านอรุณ หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี